

ساخت و اعتباریابی پرسشنامه سنجش روابط عاطفی اینترنتی (IAR)

زیبا برقی ایرانی

استادیار روان‌شناسی دانشگاه پیام نور

مریم عزیز^۱

کارشناس ارشد روان‌شناسی عمومی

چکیده

هدف از انجام پژوهش حاضر ساخت و اعتباریابی پرسش‌نامه ای برای «سنجش روابط عاطفی اینترنتی (IAR)» است. بر این اساس، ۵۶ سؤال پنج‌گزینه‌ای به روش «نمره‌گذاری لیکرت» طراحی شد. روایی محتوایی پرسشنامه محقق‌ساخته توسط متخصصان و روایی سازه آن نیز با استفاده از روش تحلیل عاملی مناسب ارزیابی شد. جامعه تحقیق، کلیه دانشجویان دانشگاه صنعت آب و برق شهید عباسپور تهران بودند که بر اساس نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند. سپس پرسش‌نامه سنجش روابط عاطفی اینترنتی بر روی ۲۰۶ نفر از دانشجویان اجرا شد و با استفاده از تحلیل عوامل با روش «چرخشی» از نوع «واریماکس» ۵ عامل با مقدار ویژه بالاتر از یک به شرح ذیل مشخص گردید: «اعتماد»، «صداقت»، «لذت بردن»، «تمایل رابطه جنسی» و «ترجیح رابطه مجازی». همچنین همسانی درونی پرسش‌نامه از طریق محاسبه آلفای کرونباخ، ۰/۹۰ و برای هر خرده‌مقیاس آن بالای ۰/۷۰ به دست آمد (بین ۰/۷۰۴ تا ۰/۸۴۲). با توجه به نتایج به دست آمده، پرسش‌نامه «سنجش روابط عاطفی اینترنتی» از اعتبار و روایی مناسب برخوردار است و می‌توان از آن به عنوان ابزاری مناسب برای پژوهش در زمینه ارزیابی روابط عاطفی اینترنتی استفاده کرد.

واژه‌های کلیدی: اعتباریابی، روابط عاطفی اینترنتی، پرسش‌نامه

۱. نویسنده مسئول

آدرس پست الکترونیکی: maryamazl@yahoo.com.au

آدرس پستی: ایران، تهران، تهرانپارس، خیابان ۱۵۴ غربی، بین خیابان رشید و زرین، پلاک ۴۷، طبقه پنجم

وصول: ۱۳۹۴/۰۳/۲۶ - پذیرش: ۱۳۹۴/۱۰/۱۳

Development and Validation of Internet Affective Relationships Inventory (IARI)

Barghi Irani, Z & Aziz, M

(Received; 16 Jun, 2015-Accepted; 3 Jan, 2016)

Abstract

The purpose of this study was to develop and validate Internet Affective Relationships Inventory (IARI). As the first step, 56 items were designed. Content Validity was evaluated by experts and it was acceptable. Construct validity was evaluated by factor analysis. Research participants were the students of Power and Water Industry University of Tehran in 1393-94 academic year. To conduct the study, using cluster sampling, 206 students of the above mentioned university were selected and were asked to complete the inventory. Factor analysis with Warimax and special value more than 1 showed 5 components: Confidence, Honesty, Enjoying, Tending to sex, and Virtual relationship preference. Inventory internal consistency with measuring of Cronbach's alpha was 0.9 and for each component was at least 0.7 (between 0.704 and 0.842). Results revealed a sufficient Reliability and Validity for the Internet Affective Relationships Inventory (IARI). Therefore, this inventory is suitable tool for study of evaluating Internet Affective Relationships.

Keywords: Validity, Internet Affective Relationship, Inventory

مقدمه

اینترنت به زبان ساده عبارت است از یک شبکه جهانی که در آن شبکه‌ها و دستگاه‌ها با همدیگر در ارتباط هستند و با اتصال به این شبکه عظیم می‌توانیم از اطلاعات ذخیره شده در دستگاه‌های دیگران استفاده کنیم یا به تبادل اطلاعات و پیام پردازیم (ویندهام، ۲۰۰۸). در اوایل دهه ۱۹۸۰، پست الکترونیک^۱ و ارسال پیام‌ها گسترش پیدا کرد و اطلاعات منتشر شده، مورد استفاده تجاری قرار گرفت. هزینه‌های بسیار بالای کامپیوترهای شخصی

1. Electronic mail (E-mail)
2. Message

در آن دوره، خرید برای منازل را محدود کرد؛ اما در دو دهه گذشته، صنعت کامپیوتر از کاربرد صنعتی به سوی فناوری ارتباطات، به خصوص برای استفاده شخصی، توسعه پیدا کرد. هم‌زمان با کاهش قیمت کامپیوتر در اوایل دهه ۱۹۹۰، تعداد کاربران ایالات متحده افزایش یافت؛ به طوری که بین سال‌های ۱۹۹۵ و ۲۰۰۰، کاربران کامپیوتر به سرعت از تقریباً ۱۰ میلیون نفر به ۱۵۰ میلیون نفر رسید (NUA، ۲۰۰۰).

شبکه گسترده جهانی^۱ نیز در سال ۱۹۸۹ شروع به کار کرد که مطابق با استانداردها، به شبکه‌های کامپیوتری محلی اجازه می‌داد با یکدیگر در تماس باشند و حجم زیادی از اطلاعات، در دسترس کاربران باشد (نوریس، ۲۰۰۱ به نقل از ویندهام، ۲۰۰۸). همانند روزهای اولیه ظهور تلفن، رادیو و تلویزیون، نسبت به فناوری جدید اینترنت نیز یک درک ابتدایی وجود داشت که شامل دسترسی به محتواهای جنسی گرافیکی بر روی شبکه (وب) بود (مک کنا و بارگ، ۲۰۰۰ به نقل از ویندهام، ۲۰۰۸). لازم به ذکر است که تاکنون هیچ فناوری دیگری در این زمان کوتاه، چنین رشد شگفت‌انگیزی نداشته است. بیشترین میزان رشد در کاربران، در منازل و مؤسسه‌های آموزشی بوده است و از نظر نفوذ کامپیوتر، فاصله اندکی بین جنسیت، سن و نژاد در ارتباطات و خانواده‌ها، دیده می‌شود (دونوهو، ۲۰۰۷).

از آن جا که اینترنت به عنوان ترکیبی از منابع و فناوری است که انتظار می‌رود به عنوان زیرساخت‌ها و تسهیلاتی برای خدمت کردن در نظر گرفته شود، وابستگی گسترده به آن برای فعالیت‌های متنوع و روزمره شامل ارتباطات، همکاری‌های شغلی، معاملات تجاری، سرگرمی و آموزش وجود دارد (امیرخانی، وحدت، خضریان، ۱۳۸۹). ابزار ارتباط دیجیتالی مانند ایمیل، پیام‌های متنی، پیام‌های کوتاه، بازی‌ها و سایت‌های شبکه‌های اجتماعی در میان بزرگسالان بسیار محبوب است و جوانان از آن‌ها برای تعامل و ارتباط با دوستان و اعضای خانواده خود استفاده می‌کنند (صابرامانیام و اسمائیل، ۲۰۱۱).

می‌دانیم که روزگاری انسان‌ها در دنیایی واقعی زندگی می‌کردند و ارتباطات بین آن‌ها ملموس بود و با کسانی ارتباط داشتند که در یک مکان با هم زندگی می‌کردند؛ اما اکنون مهم‌ترین تغییر دنیای معاصر که شالوده تغییرهای آینده جهان را می‌سازد، رقابتی شدن دنیای واقعی و مجازی است. دنیای مجازی با بی‌مکانی، دست‌یابی آسان به آخرین اطلاعات، تکثر داشتن و هم‌زمانی از دنیای واقعی جدا می‌شود. مهم‌ترین تغییر دنیای مجازی این است که روابط انسانی با واسطه و از راه دور جایگزین روابط انسانی چهره به چهره شده است؛ تا جایی که امروزه کم‌تر انسانی را می‌توان یافت که ساعتی از وقت خود را صرف استفاده از فضای مجازی نکند و رفتار و افکارش تحت تأثیر آن قرار نگیرد. در هر حال، فضای مجازی (سایبری)، قلمروی وسیع، بدیع و بکر است که فرصت‌ها، آسیب‌ها و محدودیت‌هایی دارد (زندوانیان، حیدری، باقری و عطارزاده، ۱۳۹۲). چنان‌چه به عقیده رضایی، رضانی‌فر و قیصری (۱۳۹۴)، هرچه میزان استفاده از فضای مجازی اینترنت بیشتر شود، ابعاد مختلف هویت ملی تضعیف خواهد شد.

به عقیده حاجی‌زاده میمندی و علی‌آبادی (۱۳۹۳)، ایده‌های شهر الکترونیک، شهرداری الکترونیک، اقتصاد الکترونیک، دولت الکترونیک و... گویای نیاز جامعه به استفاده وسیع علمی از اینترنت است. اینترنت زندگی شهری را به طور قابل ملاحظه‌ای تحت تأثیر قرار داده و برخی از مشکلات اجتماعی جامعه شهری را کاهش داده، در عین حال زندگی شهری را به خود وابسته کرده است؛ آن چنان که در شرایط کنونی قطع اینترنت به ویژه در شهرها، زندگی اجتماعی را دچار اختلال می‌نماید.

اینترنت در حال دگرگون ساختن سیمای زندگی روزمره جوامع، به‌ویژه در میان قشر جوان است. جاذبه اینترنت باعث شده است که بسیاری از جوانان به جای تعاملات و دوستی‌های رو در رو به سمت دوستی‌ها و روابط اینترنتی کشیده شوند. گسترش کاربرد اینترنت به عنوان بخشی از فرایند جهانی شدن در شکل‌گیری معانی اجتماعی جدید مانند دوستی اینترنتی با جنس مخالف نقش داشته است که از ویژگی‌های بارز جهان مدرن

است. استفاده از اینترنت در نگرش مثبت به دوستی اینترنتی با جنس مخالف تأثیرگذار بوده است (کنعانی، محمدزاده و محمدزاده، ۱۳۹۳).

تکنولوژی‌های نوین ارتباطی به خصوص اینترنت، نه تنها به کاهش روابط اجتماعی و انزوای افراد منجر نشده‌اند، بلکه مکمل آن‌ها بوده و آن‌ها را تقویت نیز می‌کنند و از سوی دیگر، احساس تنهایی درک‌شده افراد را نیز کاهش می‌دهند (عباسی شوازی و همایون، ۱۳۹۳). یکی از مسایل مهمی که دربارهٔ گرفتاری‌های اجتماعی در جهان امروز به چشم می‌آید، میزان انزوای اجتماعی و گسستگی حاصل از آن است که از لحاظ ذهنی در انسان احساس بی‌پناهی مضاعف و نبود امنیت و اعتماد و از طریق احساس محرومیت و نارضایتی از زندگی ایجاد می‌کند. یافته‌ها حاکی از آن است که استفاده از اینترنت با بتای ۲۸ درصد تأثیر مستقیم بر انزوای اجتماعی استفاده‌کنندگان دارد (مصطفوی، ۱۳۹۳)

به عقیدهٔ سعدی‌پور (۱۳۹۳) استفاده از اینترنت به قیمت کاهش یافتن سایر فعالیت‌ها یا زمان اختصاص یافته به خانواده و دوستان تمام نمی‌شود؛ بلکه این فعالیت‌ها را با هم یک‌پارچه کرده و فضای بیشتری برای فعالیت آن‌ها فراهم می‌کند. این یک‌پارچه‌سازی به فعالیت‌ها، منابع اطلاعاتی و روابط اجتماعی آنان تنوع می‌بخشد. به عقیدهٔ نوابخش و رحمانی (۱۳۹۳) اینترنت باعث کاهش ارتباطات اجتماعی شده و میزان آگاهی‌های تحصیلی، علمی و اجتماعی را در افراد افزایش می‌دهد. با توجه به تحقیقات انجام شده توسط خدایاری، حسینی و سعیدی (۱۳۹۳) نیز بین متغیرهایی چون تنوع و گستردگی، میزان اعتماد، اطلاع‌رسانی و ارتباط آسان، جنسیت و رشتهٔ تحصیلی دانشجویان و میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی رابطه وجود دارد.

نتایج تحقیق سعدی‌پور (۱۳۹۲) نشان می‌دهد که استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات، نوجوانان را در معرض اطلاعات بسیار زیادی دربارهٔ هر موضوع، در هر زمان و در هر مکان قرار داده است و اینترنت زمانی را که والدین و فرزندان با هم سپری می‌کنند، کاهش می‌دهد. یافته‌های تحقیق خلیلی آذر (۱۳۹۲) نیز نشان می‌دهد که اینترنت، دنیای

نوجوانان و روابط آنان را با همسالانشان گسترش داده و راه‌های ارتباطی جدیدی را با افرادی که بیرون از اجتماع نزدیک آن‌ها هستند، فراتر از مکان، سن، جنس، نژاد، قوم، زبان و... فراهم کرده است. بنا به نظر ستوده و رشیدی (۱۳۹۲)، قرابت میان فضای مجازی و ذهن انسان، به این فن‌آوری جذابیتی بی‌همتا و گاه مقاومت‌ناپذیر داده است. این جذابیت در کنار مزایای بی‌شمار فن‌آوری‌های اطلاعاتی باعث شده است که کاربران در سراسر دنیا رویکردی گسترده به آن داشته باشند.

به عقیده خانیکی و روحانی (۱۳۹۰) میان میزان بهره‌مندی از وبلاگ و اعتماد افراد به وبلاگ و روابط بلاگی رابطه معناداری وجود ندارد. کنعانی و همکاران (۱۳۹۳) اظهار می‌دارند که اینترنت در حال دگرگون‌ساختن سیمای زندگی روزمره جوامع، به ویژه در میان قشر جوان است. جاذبه اینترنت باعث شده است که بسیاری از جوانان به جای تعاملات و دوستی‌های رودررو به سمت دوستی‌ها و روابط اینترنتی کشیده شوند. استفاده از اینترنت در نگرش مثبت به دوستی اینترنتی با جنس مخالف تأثیرگذار بوده و مطابق با دیدگاه گیدنز می‌توان گفت که افزایش کنش متقابل الکترونیکی ارزش‌ها و نگرش‌های سنتی درباره رابطه بین دو جنس را تغییر داده است. رابطه مثبت مشاهده شده بین سن دانشجویان و نگرش به دوستی اینترنتی نشانگر نقش عامل زمان و فضا بر تغییر نگرش‌ها است. در مجموع، با توجه به دیدگاه‌های گیدنز، گسترش کاربرد اینترنت به عنوان بخشی از فرایند جهانی‌شدن در شکل‌گیری معانی اجتماعی جدید مانند دوستی اینترنتی با جنس مخالف نقش داشته است که از ویژگی‌های بارز جهان مدرن است.

به دلیل نیاز روانی انسان به ارتباطات و تعامل انسانی، اکثر انسان‌ها تعامل اجتماعی را دوست دارند. هرکسی مایل است دوستانی داشته باشد. همگی دست به همکاری می‌زنیم تا روابط گرم، نزدیک و محبت‌آمیز با دیگران تشکیل دهیم و آن را حفظ کنیم. دوست داریم دیگران ما را همان‌گونه که هستیم درک کنند و می‌خواهیم برای ما ارزش قایل باشند. دوست داریم ما را به رسمیت بشناسند و نسبت به نیازهای ما حساس باشند. ما روابط با کسانی را می‌خواهیم که واقعاً و صادقانه به رفاه ما اهمیت بدهند.

می‌خواهیم روابطمان دوجانبه باشد؛ به طوری که نه تنها دوست داریم روابط صمیمانه و محبت‌آمیز برقرار کنیم؛ بلکه می‌خواهیم دیگران نیز دوست داشته باشند همین روابط را با ما برقرار کنند. این میل به برقراری رابطه با افراد، به روابط با گروه‌ها، سازمان‌ها و جوامع نیز گسترش می‌یابد. به عبارت دیگر ما نیاز به ارتباط^۱ داریم (فیست (۲۰۰۴)؛ مترجم: سیدمحمدی، (۱۳۸۷)).

ارتباط، نیاز به برقراری پیوندها و دل‌بستگی‌های عاطفی با دیگران است و این نیاز بیانگر میل به مرتبط‌بودن عاطفی و درگیربودن در روابط صمیمانه است و چون به ارتباط نیاز داریم، به سمت کسانی کشیده می‌شویم که مطمئن هستیم به رفاه ما اهمیت می‌دهند و از کسانی که مطمئن نیستیم اهمیتی برای رفاه ما قائل باشند، دوری می‌جوییم. چیزی که افراد از یک رابطه ارضا کننده می‌خواهند، این است که صادقانه با دیگری رابطه‌ای محبت‌آمیز و معنی‌دار برقرار کنند (ریان، ۱۹۹۳ به نقل از فیست (۲۰۰۴)؛ ترجمه: سیدمحمدی (۱۳۸۷)). بنابراین چون به ارتباط نیاز داریم، پیوندهای اجتماعی به راحتی برقرار می‌شوند (بامیستر و لیری، ۱۹۹۵ به نقل از فیست (۲۰۰۴)؛ ترجمه: سیدمحمدی (۱۳۸۷)).

به عقیده دسی و ریان (۱۹۹۵)؛ راجرز (۱۹۶۹) و ریان (۱۹۹۳) اگر به افراد فرصت داده شود تا با دیگران به صورت رو در رو تعامل کنند، برای برقراری روابط دست به هر کاری می‌زنند. به نظر می‌رسد که برای ایجاد رابطه دوستی و وحدت به چیزی بیش از مجاورت و وقت‌گذرانی با هم نیاز است. هرچه افراد بیشتر تعامل کنند و بیشتر با هم باشند، به احتمال بیشتری روابط دوستی برقرار می‌کنند. تعامل با دیگران شرط اصلی برای فعال‌کردن نیاز به ارتباط است، حداقل تا اندازه‌ای که این تعامل‌ها احتمال صمیمیت، اهمیت‌دادن و علاقه دوجانبه را نوید دهند. به نظر می‌رسد که شروع رابطه‌ای تازه، روش خیلی ساده‌ای برای فعال‌کردن نیاز به ارتباط باشد. به طور کلی، افراد تعامل‌های عاطفی

مثبت را می‌جویند و در انجام این کار، فرصت فعال کردن نیاز روان‌شناختی به ارتباط را به دست می‌آورند. گرچه تعامل با دیگران برای فعال کردن نیاز به ارتباط کافی است، اما ارضای نیاز به ارتباط مستلزم برقرار کردن پیوند اجتماعی بین خود و دیگران است. برای این که این پیوند اجتماعی رضایت‌بخش باشد، باید از آن این‌طور برداشت شود: «دیگران به رفاه من اهمیت می‌دهند و مرا دوست دارند». اما روابطی که عمیقاً نیاز به ارتباط را ارضا می‌کنند، علاوه بر اهمیت دادن و دوست داشتن، باید نشان دادن «خود واقعی» یا «خود اصیل» فرد را در برداشته و از دید طرف مقابل اهمیت داشته باشد (فیست (۲۰۰۴)؛ ترجمه: سیدمحمدی (۱۳۸۷)).

در این رابطه، تاکاشی (۲۰۰۵) مدل روابط عاطفی را بیان نموده است. به این صورت که مفهوم روابط عاطفی متمرکز بر روابط نزدیک نسبتاً پایدار و هسته‌ای است که فرض می‌شود برای بقا و بهزیستی انسان‌ها مهم است. روابط عاطفی شامل تنوعی از روابط صمیمی است که با عناوین دل‌بستگی، اعتماد، عشق، روابط نزدیک و ارتباطات رمانتیک مطالعه شده‌اند. به طور دقیق، روابط عاطفی به عنوان آن روابط بین فردی تعریف می‌شوند که نیازهای ما را برای تعامل‌های هیجانی با افراد مهم، ارضا می‌کنند؛ که شامل نیاز به حمایت هیجانی، توجه گرم دو طرفه و... هستند. به عبارتی دیگر، مدل روابط عاطفی، نیازهای ضروری روابط نزدیک را بررسی می‌کند: هر فردی چارچوبی از روابط نزدیک را شامل چند شکل مهم دارا هستند؛ تفاوت‌های بین فردی در چارچوب‌ها وجود دارد و چارچوب می‌تواند تغییر کند (نقل از ارونسون (۲۰۰۷)؛ ترجمه: شکرکن (۱۳۸۶)).

با توجه به نیاز و کشش درونی دختر و پسر، به ضمیمه شرایط ویژه بلوغ و بیداری غرایز جنسی و تحریک‌پذیری جوانان، باید اعتراف نمود گسترش و عادی‌سازی روابط، بستری مناسب برای کشیده شدن جوانان به سوی لذت‌شهوایی و زمینه‌ساز روابط جنسی است. با کمی تأمل و واقع‌بینی در خود و محیط اطراف، به خوبی درمی‌یابیم که بسیاری از دلایل و بهانه‌های مختلفی که در توجیه روابط ذکر می‌شود، برخاسته از همین نیاز درونی است و از آن جا که شرایط مناسبی برای پاسخ‌گویی صحیح و طبیعی وجود

ندارد، سبب به وجود آمدن روابط خیابانی و آشنایی‌های تلفنی می‌شود. جوان در سن جوانی و در اوج شور و احساسات خود نیازمند روابطی محبت‌آمیز و سرشار از عشق و صفاست و از عمق جان خویش این نیاز را احساس کرده، با تمام وجود ندای طلب آن را می‌شنود و در پی راهی برای پاسخ به آن است و اگر راهی صحیح و ساده نیابد، خواسته یا ناخواسته به راه‌های دیگر کشیده می‌شود. یکی از دلایل پسران و دخترانی که خواهان روابط دوستانه هستند، هم‌سخن شدن با یک‌دیگر و احساس نیاز به رفیقی مهربان است. عاشق شدن، یکی از ظرفیت‌های خودشکوفایی است (نقل از مقیمی حاجی، ۱۳۸۰).

عشق، یکی از بزرگ‌ترین احساس‌های مورد علاقه انسان‌هاست. مطابق با نظریه سه‌ضلعی عشق، از سه مؤلفه تشکیل شده است: صمیمیت، شور و شوق و تعهد؛ که به واسطه آن‌ها ابعادی مرتبط با کیفیت عشق در روابط دو نفر ادراک می‌شود. نتایج نشان داده است که تفاوت معناداری در صمیمیت، تعهد و همه ابعاد عشق و نیز در کیفیت ازدواج بین زوج‌هایی که روابط آن‌ها از طریق اینترنت شکل گرفته است و آن‌ها که در ارتباط واقعی آشنا شده‌اند وجود دارد. لذا می‌توان این‌طور نتیجه گرفت که اینترنت ابزار بزرگی برای ملاقات مردم با یک‌دیگر است؛ اما در برقراری ارتباط خیلی مهم است که ارتباط به صورت چهره به چهره و در فضای واقعی صورت گیرد (رافائل‌هاک و فالک، ۲۰۱۴). در طول چند دهه گذشته، عشق رمانتیک به موضوع مورد علاقه روان‌شناسان تبدیل شده است و عشق یکی از حیرت‌انگیزترین هیجان‌هایی است که انسان می‌تواند تجربه کند (فهیمی، عظیمی و اکبری، ۱۳۹۲).

آشنایی با افراد در اینترنت سبب دل‌بستگی می‌گردد؛ همان‌طور که مجاورت و نزدیکی در زندگی واقعی نیز همین اثر را دارد. در زندگی واقعی، برای این که بفهمید مورد مهر کسی قرار گرفته‌اید، همین کافی است که می‌بینید آن‌ها با شما مهربانی می‌کنند، به رویتان لب‌خند می‌زنند و خصایل فراوان شما را می‌ستایند و توجه آن‌ها سبب می‌شود که باور داشته باشید برای آن که چیزی از شما به دست آورند، نیست بنابراین به نوبه خود به آن‌ها دل‌بسته می‌شوید. در اینترنت نیز افراد از بسیاری از همین سرنخ‌ها برای

پی بردن به این که کسی به آن‌ها علاقمند است، بهره می‌گیرند. همین که در محیط اینترنت شما را می‌ستاید، برایتان با پست الکترونیک نامه می‌فرستد، با درخواست داده‌های بیشتر، دلبستگی خود را به شما ابراز می‌دارد، احساس می‌کنید که مثل موقعیت‌های اجتماعی دیگر، مورد مهر قرار گرفته‌اید و برایتان ارزش قایل شده‌اند. گرچه آن شخص را ندیده‌اید و نکات زیادی راجع به نمی‌دانید، نسبت به او احساس علاقه می‌کنید (اوحدی و قنادی، ۱۳۸۱). البته باید در نظر داشت که ارتباطات آنلاین، هم دارای جنبه‌های مثبت است هم جنبه‌های منفی (والکنبرگ و پیتر، ۲۰۱۱).

همان‌طور که گفته شد در دههٔ اخیر رشد سریع اینترنت بر بسیاری از جنبه‌های زندگی بشر از جمله روش‌های ارتباطی آن‌ها تأثیر گذاشته است (برات دستجردی، عرفان، ۱۳۹۱). استفاده از اینترنت و شبکه‌های دیجیتالی، به عنوان بخش مهمی از زندگی اجتماعی بزرگ‌سالان در حال افزایش است (چنگ، کوسون‌ما و میساری، ۲۰۱۴). در میان این رشد، تعداد ارتباطات رمانتیک که به صورت آنلاین آغاز می‌شوند نیز رو به افزایش است. در میان تحقیقاتی که در زمینهٔ تعاملات اینترنتی، اطلاعات جمعیت‌شناختی کاربران و اثرات استفاده از اینترنت، انجام شده است، متوجه می‌شویم که در زمینهٔ ارتباطات رمانتیکی که از طریق اینترنت شکل می‌گیرد، کار زیادی انجام نشده است (هولز، ۲۰۱۱). نتایج تحقیق ربیعی و شاقاسمی (۱۳۸۸) نشان می‌دهد که برقراری روابط کاربران با جنس مخالف می‌تواند پیامدهای منفی بر زندگی فرد در جهان واقعی داشته باشد. توضیح آن که، ویژگی رمز آلود روابط اینترنتی سبب می‌شود نوعی حس کنجکاوی در میان کاربران شکل بگیرد. کاربران می‌پرسند: کسی که من با او ارتباط برقرار می‌کنم چه شکلی است؟ قد او چه قدر است؟ چند سال دارد؟ آیا از جنس مخالف است یا می‌خواهد مرا فریب دهد؟ در حال حاضر بیش از نیمی از کاربران خاورمیانه‌ای اینترنت در ایران زندگی می‌کنند و پژوهش‌ها نشان می‌دهند که بیشتر این کاربران برای جذابیت عشق مجازی از اینترنت استقبال کرده‌اند. هم‌چنین، این عشق‌ها به نظر بی‌خطر می‌رسند و هرکسی وسوسه می‌شود برای تنوع، این رابطهٔ عجیب را تجربه کند.

اطلاعات به‌دست‌آمده از مطالعات مربوط به تکنولوژی و سلامت بین‌المللی نوجوانان سنین ۱۳ تا ۱۸ سال نشان داد که تمایل زیادی به ایجاد روابط رمانتیک به صورت آنلاین وجود دارد (گرچ ماروس، بارا و میشل، ۲۰۱۵). طی تحقیق انجام‌شده در پاکستان، دانشجویان پاکستانی همگی بر این عقیده بودند که اینترنت نقش در تغییر روابط با جنس مخالف، اعضای خانواده و غریبه‌ها نقش بازی می‌کند هرچند هیچ عقیده‌ای درباره نقش اینترنت در افزایش روابط رمانتیک نداشتند. درک زنان و مردان در این خصوص خیلی متفاوت نبود؛ ولی درک کاربران اینترنتی و غیرکاربران متفاوت بود. آن‌ها که کاربر اینترنتی نبودند، مخالف نقش اینترنت در تغییر روابط بودند؛ ولی کاربران اینترنتی موافقت خود را در نقش اینترنت بر شروع تغییرات در روابط جدید نشان دادند (زرقا، ۲۰۱۱).

بنابراین از زمانی که محققان به اهمیت و تأثیرات استفاده از اینترنت در زندگی امروزی پی برده‌اند تلاش کرده‌اند تا ابزاری را برای سنجش میزان استفاده از اینترنت و اثرات آن طراحی کنند تا به این وسیله هم میزان استفاده از اینترنت را تعیین کنند و هم ویژگی‌های کاربران اینترنتی را بررسی و تحلیل کنند؛ اما با توجه به این که ابزاری که بتواند همه مفاهیم روابط عاطفی اینترنتی را در دیدگاه‌های مختلف پوشش دهد و کاربرد داشته باشد، یافت نشد و مقیاس‌هایی که برای سنجش استفاده از اینترنت تدوین شده‌اند، تنها در زمینه سنجش اعتیاد اینترنتی است و دیگر ابزارها صرفاً به پرسش‌نامه‌هایی محقق‌ساخته در خصوص تعداد ساعت روزانه استفاده از اینترنت یا سایت‌ها و شبکه‌های اجتماعی مورد استفاده توسط کاربر اکتفا نموده است و هم‌چنین تنها ابزاری که در این زمینه ساخته شده است، تست اعتیاد به اینترنت یا پرسش‌نامه وابستگی به اینترنت یانگ^۱ است که این ابزار هم در زمینه اعتیاد اینترنتی است؛ بنابراین ضروری به نظر رسید که در زمینه روابط عاطفی اینترنتی ابزاری ساخته شود. در مجموع با توجه به مطالب بالا،

1. Internet Addiction Test

پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این سؤال است که آیا پرسشنامه محقق‌ساخته روابط عاطفی اینترنتی از روایی^۱ و اعتبار^۲ کافی در ایران برخوردار است؟

روش

روش تحقیق به کار رفته در این مطالعه، بر مبنای مفروضه تحقیقات همبستگی است. **جامعه‌ی آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری:** جامعه آماری این پژوهش، شامل همه دانشجویان دانشگاه صنعت آب و برق (شهید عباسپور) شهر تهران در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ بود. نمونه‌گیری با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی چندمرحله‌ای انجام شد. ابتدا از بین رشته‌های تحصیلی این دانشگاه، به روش تصادفی دو رشته انتخاب شدند. در مرحله بعد، از میان کلاس‌های درس هر رشته، به روش تصادفی سه کلاس انتخاب شدند و پس از آن با مراجعه به کلاس‌های درس این دانشجویان، پرسش‌نامه اجرا شد. هم‌چنین، قبل از توزیع پرسش‌نامه به منظور رعایت ملاحظات اخلاقی تحقیق، توضیحات مختصری درباره تحقیق در اختیار دانشجویان قرار گرفت. با توجه به نوع متغیرهای مورد مطالعه که از نوع کمی هستند، برای برآورد حجم نمونه آماری مورد نیاز از فرمول کوکران ($n = \frac{z^2 \delta^2}{d^2}$) بر اساس انحراف معیار (۳/۴۵) حاصل داده‌های مربوط به مطالعه میرشجاعی (۱۳۸۸) در سطح احتمال ۰/۰۵، حداقل حجم نمونه مورد نیاز ۱۰۰ نفر برآورد شد.

ابزار:

پرسشنامه روابط عاطفی اینترنتی: برای اندازه‌گیری روابط عاطفی اینترنتی، پس از بررسی و مرور ادبیات مربوط به آن و گفتگوهای گروه‌محور با متخصصان موضوعات و زمینه‌های کلی نشان‌دهنده مؤلفه‌های روابط عاطفی اینترنتی همراه با پنج مؤلفه شامل:

1. Validity
2. Reliability

اعتماد، صداقت، لذت‌بردن، تمایل به رابطه جنسی و ترجیح ارتباط مجازی تهیه و پس از برآورد ویژگی‌های روان‌سنجی آن، به صورت نهایی بر آزمودنی‌ها اجرا شد. برای تهیه این پرسش‌نامه، با مرور ادبیات و پیشینه تحقیق مرتبط با روابط اینترنتی، عبارت‌هایی تدوین شد. بر اساس هر عبارت حدود پنج تا شش جمله که آن مؤلفه را می‌سنجید، تهیه شد که مجموع سؤالات به ۱۴۵ سؤال رسید با حذف موارد مشابه یا تکراری، در نهایت ۵۶ سؤال به دست آمد. شیوه نمره گذاری عبارت‌ها براساس طیف لیکرت کاملاً مخالفم (۱)، مخالفم (۲)، نه موافقم و نه مخالفم (۳)، موافقم (۴) و کاملاً موافقم (۵) است. سؤالات مورد نظر بر روی ۲۰۶ نفر آزمودنی که این گروه شامل ۱۴۷ پسر با میانگین سنی ۱۹/۰۹ و انحراف معیار ۱/۳۲ و نیز ۵۹ دختر با میانگین سنی ۱۹/۱۳ و انحراف معیار ۱/۴۶ اجرا شد.

پس از اجرا، در تحلیل عاملی، به دلیل اینکه برخی سؤالات بر بیش از یک عامل بار داشتند، طی دو مرحله حذف شدند و مقدار ضریب KMO (کفایت نمونه‌برداری) برابر ۰/۸۸۸ و سطح معناداری آزمون کرویت بارتلت برابر ۰/۰۰۰۱ است. بنابراین، علاوه بر کفایت نمونه‌گیری، اجرای تحلیل عاملی بر پایه ماتریس همبستگی مورد مطالعه نیز توجیه‌پذیر خواهد بود. کوچک‌ترین ضریب آلفا در خرده‌مقیاس روابط عاطفی اینترنتی برابر با ۰/۷۰۴ متعلق به عامل صداقت با سه سؤال و بزرگ‌ترین ضریب آلفا در خرده‌مقیاس روابط عاطفی اینترنتی برابر با ۰/۸۴۲ مربوط به عامل ترجیح رابطه مجازی با شش سؤال است. در نهایت پرسش‌نامه محقق ساخته با پنج مؤلفه و ۲۸ سؤال، ضریب اعتبار ۰/۸۸۸ به دست آمد که برای اعتباریابی بر ۲۰۶ نفر از دانشجویان دانشگاه صنعت آب و برق شهید عباسپور به اجرا آمد.

مؤلفه‌های حاصل از تحلیل عاملی این پرسشنامه محقق‌ساخته، عبارتند از: اعتماد^۱، صداقت^۲، لذت بردن از رابطه^۳، تمایل به داشتن رابطه جنسی^۴ و ترجیح رابطه مجازی^۵، که به اختصار هر یک از آن‌ها تعریف می‌شوند:

۱. **اعتماد:** راتر، درباره اعتماد میان فردی در رابطه با فردی دیگر، آن را به این صورت تعریف کرد: «انتظار کلی فرد در این باره که به گفتار و قول شفاهی یا کتبی فردی دیگر یا گروه می‌توان اعتماد کرد». راتر اعتماد میان فردی را به صورت اعتقاد به ارتباطات دیگران، زمانی که دلیلی برای بی‌اعتقادی وجود ندارد، در نظر دارد. تحقیقات او در این زمینه نشان داد افرادی که در اعتماد میان فردی نمره بالایی می‌گیرند، در مقایسه با کسانی که نمره پایینی می‌گیرند، به احتمال کم‌تری دروغ می‌گویند، به احتمال کم‌تری تقلب یا دزدی می‌کنند، به احتمال بیشتری به دیگران فرصت می‌دهند، به احتمال بیشتری به حقوق دیگران احترام می‌گذارند، به احتمال کم‌تری ناخشنود، درگیر یا ناسازگار هستند، تا اندازه‌ای دوست‌داشتنی و محبوب و بیش‌تر قابل اعتماد هستند. افرادی که زیاد اعتماد می‌کنند، ظاهراً از خصوصیتی برخوردارند که دیگران آن‌ها را مطلوب و مثبت می‌دانند (سیدمحمدی، ۱۳۸۴). نمرات بالا در این زیر مقیاس احتمالاً نشانه این است که فرد در روابط اینترنتی خود سریعاً به طرف مقابل اعتماد می‌کند و بر این باور است که گفته‌های او چیزی به جز واقعیت نیست.

۲. **صداقت:** یعنی توانایی این که فرد از تلاش برای ارائه برداشتی نیکو از خود دست بکشد و به افشای چیزهایی درباره خودش پردازد؛ حتی اگر نامناسب باشند (شکرکن، ۱۳۸۶). نمره‌های بالا در این زیر مقیاس نشانه آن است که فرد در روابط اینترنتی خود تا حد امکان واقعیت و حقیقت را در مورد خود می‌گوید.

1. Confidence
2. Honesty
3. Enjoy
4. Tending to Sex
5. Virtual relationship preference

۳. لذت بردن: رویدادهای شادی آور که پیامدهای خوشایند را شامل می‌شوند مانند موفقیت در یک کار، پیشرفت شخصی، پیش روی به سمت هدف، به دست آوردن چیزی که می‌خواهیم، جلب احترام، مورد محبت و لطف قرار گرفتن، دریافت خبری خوشحال کننده، یا تجربه کردن احساس‌های لذت بخش (اکمن و فرزن، ۱۹۷۵؛ ایزاردف، ۱۹۹۱؛ شیور و همکاران، ۱۹۸۷؛ به نقل از سیدمحمدی، ۱۳۸۷). به عقیده فیست و فیست (به نقل از سیدمحمدی، ۱۳۸۴) نیز کاهش دادن تنش یعنی کسب لذت. نمره بالا در این زیرمقیاس احتمالاً نشانه آن است که فرد از روابط اینترنتی خود لذت می‌برد و زمانی که در این رابطه است احساس شادمانی را تجربه می‌کند.

۴. تمایل به داشتن رابطه جنسی: کارن هورنای، علی‌رغم رد صریح این نظریه فروید که در پس هرگونه محبت، یک انگیزه شهوی و عقده جنسی وجود دارد، می‌نویسد: «ارتباط زیادی بین محبت و تمایلات جنسی ملاحظه می‌کنیم؛ مثلاً بسیاری از تمایلات و کشش‌های جنسی، در ابتدا با مهربانی و دوستی ساده شروع می‌شود؛ گاهی هم شخص ممکن است دارای تمایلات جنسی باشد؛ ولی خودش آن را با تمایل به مهرورزی اشتباه بگیرد. چنانچه کشش‌های جنسی هم ممکن است انگیزه احساسات محبت‌آمیز باشد یا کم‌کم به احساسات محبت‌آمیز مبدل شوند. با وجود این که این تغییر و تبدیلات حاکی از آن است که ارتباط نزدیکی بین تمایلات جنسی و احساسات محبت‌آمیز وجود دارد؛ هرچند این‌ها دو احساس متفاوت هستند» (خواجه نوری، ۱۳۶۶). نمره بالا در این زیرمقیاس نشانه آن است که فرد تمایل دارد با دوست اینترنتی خود رابطه جنسی برقرار کند که ممکن است به دلیل محبت و علاقه زیاد باشد یا صرفاً برطرف کردن نیاز فیزیولوژیکی.

۵. ترجیح رابطه مجازی: به این معنا است که فرد ارتباط اینترنتی را به روابط با انسان‌ها در دنیای واقعی ترجیح دهد؛ به طوری که در دنیای مجازی احساس آرامش و راحتی بیشتری داشته باشد. نمره بالا در این زیرمقیاس به این معناست که فرد زمانی که در

دنیای مجازی است، نسبت به زمانی که در دنیای واقعی و ارتباط‌های حقیقی است، احساس آرامش و شادی بیشتری دارد.

جدول ۱. خلاصه شاخص‌های توصیفی نمره‌های شرکت کنندگان در آزمون روابط عاطفی اینترنتی و مؤلفه‌های آن (N=۲۰۶)

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی
اعتماد	۳/۲۹	۰/۳۳۴	-۰/۰۳۸	۰/۲۲۳
صداقت	۳/۳۵	۰/۴۹۵	-۰/۲۴۸	۰/۲۴۱
لذت بردن	۲/۹۷	۰/۵۸۴	-۰/۲۸۹	۰/۳۶۵
تمایل به رابطه جنسی	۳/۰۸	۰/۵۸۰	-۰/۱۸۵	۰/۰۳۱
ترجیح ارتباط مجازی	۳/۲۱	۰/۴۵۷	-۰/۳۹۵	-۰/۰۰۲
روابط عاطفی اینترنتی (نمره کل)	۳/۱۸	۰/۲۶۹	-۰/۱۹۷	۰/۱۵۴

درخصوص بررسی روایی این پرسش‌نامه، علاوه بر ارزیابی آن توسط متخصصان که از لحاظ اعتبار صوری در حد مناسبی برآورد شد، برای سنجش روایی سازه از طریق تحلیل مؤلفه‌های اصلی نیز اقدام شد. در نهایت، محققان با اطمینان از عملی بودن اجرای پرسش‌نامه، به اجرای آن بر مشارکت‌کنندگان تحقیق اقدام کردند. حداقل نمره در این پرسش‌نامه ۲۸ و حداکثر ۱۴۰ است.

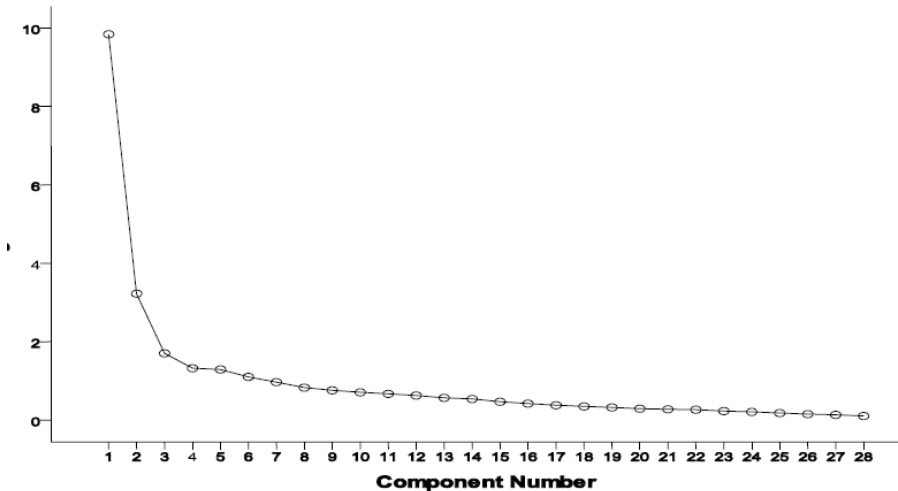
الف. روایی محتوایی: روایی محتوایی پرسش‌نامه محقق‌ساخته سنجش روابط عاطفی اینترنتی توسط متخصصان، مناسب ارزیابی شد.

ب. روایی سازه: روایی سازه پرسش‌نامه محقق‌ساخته سنجش روابط عاطفی اینترنتی با استفاده از روش تحلیل عاملی به شکل زیر بررسی شد.

جدول ۲. مجوز اجرای تحلیل عاملی (نتایج آزمون KMO و Bartlett)

۰/۸۸۸	KMO (شاخص کیفیت نمونه‌گیری)
۲۷۲۶/۷۰۸	Bartlett (شاخص شناخته بودن ماتریس همبستگی)
۰/۰۰۰۱	Sig (سطح معناداری)
۳۷۸	درجه آزادی

با توجه به نتایج جدول دو، نمونه آماری تحلیل عوامل نمونه مناسبی است. شاخص کفایت نمونه‌گیری (KMO) آماره‌ای است که مقدار $0/8$ آن نشان‌دهنده سودمند بودن تحلیل عاملی برای داده‌هاست و آزمون کرویت بارنلت (Bartlett) فرضیه شناخته‌بودن ماتریس همبستگی را نشان می‌دهد و مقادیر کوچک (نزدیک به $0/5$) سطح معناداری نشان می‌دهد که تحلیل عاملی برای داده‌ها مفید است. به عبارت دیگر، علاوه بر کفایت نمونه‌گیری، اجرای تحلیل عاملی بر پایه ماتریس همبستگی مطالعه‌شده نیز توجیه‌پذیر خواهد بود.

نمودار ۱. مربوط به آزمون اسکری

براساس نمودار یک، مربوط به آزمون اسکری، پنج عامل بر شیب تند نمودار قرار دارند و از عامل ششم شیب تقریباً یکسان است. بنابراین، آخرین عاملی که از آن به بعد شیب تقریباً برابر است، در مطمح نظر قرار می‌گیرد و می‌توان نتیجه گرفت که پرسش‌نامه، پنج عاملی است. سپس برای بررسی این که کدام سؤالات زیر هر یک از این

پنج عامل قرار می‌گیرند، از جدول ماتریس چرخش یافته مؤلفه‌های استخراج شده براساس بار عاملی به شرح زیر استفاده می‌شود.

جدول ۳. ماتریس چرخ یافته مؤلفه‌های استخراج شده بر اساس بار عاملی برای ۲۸ سؤال سنجش روابط اینترنتی (IAR)

عامل					سؤال
۵	۴	۳	۲	۱	
				۰/۸۲	q۲۸- دوست اینترنتی ام مشکلات مرا درک می‌کند
				۰/۷۹	q۲۰- من فهمیده ام که دوستم بسیار مورد اعتماد است مخصوصا در مورد چیزهایی که برای من مهم هستند.
				۰/۷۹	q۲۷- من و دوست اینترنتی ام مایه آرامش یکدیگر هستیم.
				۰/۷۸	q۲۶- به راحتی درباره مشکلاتم با او صحبت می‌کنم.
				۰/۷۶	q۲۳- می‌توانم روی پابندی او به قول‌هایی که به من می‌دهد حساب کنم.
				۰/۷۵	q۲۴- زمانی که با دوست اینترنتی ام هستم، در مواجهه با موقعیت‌های جدید و ناآشنا احساس امنیت می‌کنم
				۰/۷۳	q۱۸- دوست اینترنتی ام به احساس‌های من اهمیت می‌دهد.
				۰/۷۲	q۲۵- وقتی نیاز به صحبت دارم، به من گوش می‌دهد.
				۰/۷۱	q۱۹- به این رابطه اطمینان دارم و روی آن حساب می‌کنم.
				۰/۶۹	q۲۲- مطمئن هستم که دوست اینترنتی ام قصد فریب مرا ندارد.
				۰/۶۹	q۱۷- ما با یکدیگر رو راست و صادق هستیم.
				۰/۶۸	q۲۱- اطمینان دارم زمانی که ضعف خود را

عامل					سؤال
۵	۴	۳	۲	۱	
					با دوست اینترنتی ام در میان می گذارم واکنش مثبتی خواهدداشت.
			۰/۸۷		q۱۵- برای نشان ندادن کمبودهایی مثل وضعیت مسکن، اتومبیل و...، مطالب نادرست به دوست اینترنتی ام می گویم.
			۰/۸۶		q۱۳- برای راضی نگهداشتن دوست اینترنتی ام حرف‌های غیر واقعی می گویم.
			۰/۸۵		q۱۴- برای جلوگیری از پیامدهای ناشایست در رابطه با دوست اینترنتی ام، خلاف واقعیت را می گویم.
			۰/۷۸		q۱۶- به هر نحوی می خواهم وضعیت خود را بهتر از آنچه که هستم به دوستم نشان دهم.
		۰/۸۱			q۳- از درخواست‌های دوستی که در اینترنت از من می شود، استقبال می کنم.
		۰/۷۹			q۲- معمولاً در اینترنت، برای برقراری رابطه دوستی، پیش قدم می شوم.
		۰/۷۵			q۱- از برقراری رابطه دوستی در اینترنت لذت می برم.
	۰/۷۷				q۴- دوست (دوستان) اینترنتی ام را به دوستان واقعی ام ترجیح میدهم.
	۰/۵۷				q۱۱- تصمیم دارم با دوست اینترنتی ام ازدواج کنم.
	۰/۵۲				q۱۲- ارتباط من با دوست اینترنتی ام به اندازه ای است که به برقراری رابطه جنسی با او علاقه مندم.
۰/۷۲					q۸- روابط من با دیگران در اینترنت، سالم تر از ارتباط رو در رو با آنهاست.
۰/۶۵					q۱۰- دوستانی در اینترنت پیدا کرده ام که در

عامل					سؤال
۵	۴	۳	۲	۱	
					حالت واقعی نتوانسته ام آن‌ها را بیابم.
۰/۵۲					Q۹- از طریق اینترنت، دوست (دوستان) صمیمی همجنس خودم پیدا کرده ام.
۰/۷۶					Q۶- بیان خواسته‌هایم به صورت شفاهی، برایم مشکل است.
۰/۶۸					Q۵- آشنایی با جنس مخالف، از طریق اینترنت برایم آسان تر است.
۰/۵۷					Q۷- وقتی در روابط اینترنتی هستم، کمتر احساس تنهایی می‌کنم.
توضیح: ...=N. عامل یک، معرف اعتماد؛ عامل دو، معرف صداقت؛ عامل سه، معرف لذت بردن؛ عامل ۴، معرف تمایل به رابطه جنسی و عامل پنج، معرف ترجیح رابطه مجازی هستند.					
روش استخراج: تجزیه و تحلیل مؤلفه‌های اصلی					
روش چرخش: واریماکس با نرمال سازی کایسر - چرخش در پنج تکرار، همگرا شد					

بر اساس نتایج جدول سه، هر گروه از سؤالات ۱۷ تا ۲۸، ۱۳/۱۴/۱۵، ۱/۲/۳، ۴/۱۱/۱۲ و ۵/۶/۷/۸/۹/۱۰ به ترتیب در فاکتور ۴، ۳، ۲، ۱ و ۵ قرار می‌گیرند. بدین معنی که این گروه از سؤالات به ترتیب سؤالات ۱۷ تا ۲۸ به خرده‌مقیاس اعتماد، سؤالات ۱۳ تا ۱۵ به خرده‌مقیاس صداقت، سؤالات ۱ تا ۳ به خرده‌مقیاس لذت بردن، سؤالات ۴، ۱۱ و ۱۲ به خرده‌مقیاس تمایل به رابطه جنسی و سؤالات ۵ تا ۱۰ به خرده‌مقیاس ترجیح رابطه مجازی مربوط هستند.

یافته‌ها

برای بررسی اعتبار پرسشنامه محقق ساخته سنجش روابط عاطفی اینترنتی، ضریب آلفای کرونباخ به شرح زیر محاسبه شد:

جدول ۴. ضرایب آلفای کرونباخ پرسش‌نامه سنجش روابط عاطفی اینترنتی

ابعاد	تعداد سؤالات	ضریب آلفای کرونباخ
۱. کل آزمون	۲۸	۰/۹۰
۲. خرده‌مقیاس اعتماد	۱۲	۰/۷۳۰
۳. خرده‌مقیاس صداقت	۳	۰/۷۰۴
۴. خرده‌مقیاس لذت بردن	۳	۰/۷۰۷
۵. خرده‌مقیاس تمایل رابطه جنسی	۳	۰/۷۸۹
۶. خرده‌مقیاس ترجیح رابطه مجازی	۶	۰/۸۴۲

بر اساس نتایج جدول چهار، ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده برای کل آزمون ۰/۹۰ است که شایان توجه است و همچنین، ضریب آلفای محاسبه شده برای هر خرده‌مقیاس بالای ۰/۷۰ است؛ بنابراین می‌توان گفت پرسش‌نامه محقق‌ساخته سنجش روابط عاطفی اینترنتی از اعتبار کافی برخوردار است.

بحث و نتیجه گیری

تحقیق حاضر برای ساخت و اعتباریابی پرسش‌نامه محقق‌ساخته سنجش روابط عاطفی اینترنتی اجرا شد. بررسی‌های آماری داده‌های پژوهش نشان داد که IAR دارای روایی و پایایی مناسبی است. روایی سازه پرسش‌نامه، با روش تحلیل عاملی بررسی شد و براساس تحلیل‌های صورت گرفته، پنج‌عامل در تحلیل عوامل برای IAR شناسایی و استخراج شدند که با توجه به مبانی تحقیق و محتوای سؤالات به ترتیب با عنوان اعتماد، صداقت، لذت بردن، تمایل به رابطه جنسی و ترجیح رابطه مجازی نام‌گذاری شدند و در نهایت، اعتبار آزمون از طریق محاسبه آلفای کرونباخ برای کل آزمون ۰/۹۰ محاسبه شد که شایان توجه است.

پایایی پرسش‌نامه نیز به وسیله محاسبه شاخص پایایی (همسانی درونی) سنجیده شد. در سنجش پایایی پرسش‌نامه با روش همسانی، از طریق محاسبه آلفای کرونباخ، ۰/۹۰ و برای هر خرده‌مقیاس آن بالای ۰/۷۰ به دست آمد (بین ۰/۷۰۴ تا ۰/۸۴۲).

بنابراین طبق نتایج تحقیق حاضر، ویژگی‌های روان‌سنجی مناسب و صحت ساختار عاملی پرسش‌نامه تأیید شد. در نتیجه از IAR می‌توان برای سنجش برخی ابعاد روابط عاطفی اینترنتی از قبیل اعتماد، صداقت، لذت بردن، تمایل به رابطه جنسی و ترجیح رابطه مجازی استفاده کرد. همچنین، با توجه به این که بین روابط عاطفی اینترنتی و ابعاد آن با طیف وسیعی از ابعاد زندگی افراد رابطه وجود دارد؛ بنابراین می‌توان از IAR به عنوان ابزاری برای آگاهی یافتن از میزان روابط عاطفی اینترنتی در افراد استفاده کرد و به این ترتیب، با راهکارهایی مناسب بتوان این روابط را در مسیر صحیح آن هدایت کرد؛ به طوری که کاربران اینترنتی که در معرض روابط صمیمی و عاطفی در محیط‌های مجازی هستند، با آسیب‌های کم‌تری مواجه شوند. به‌علاوه، با توجه به نقش اینترنت در زندگی امروز، به‌ویژه در زندگی جوانان، می‌توان با استفاده از IAR، شدت روابط عاطفی اینترنتی را در افراد مختلف شناسایی نمود، با آموزش صحیح مهارت‌های ارتباطی به آن‌ها، گامی موثر در جهت بهبود روابط بین‌فردی و استفاده بهینه از اینترنت برداشت.

در پایان باید افزود که محدودیت‌های پژوهش حاضر، عبارتند از: وجود مقاومت در آزمودنی‌ها در زمان پاسخ‌دهی به پرسش‌نامه، محدودیت‌های ذاتی پرسش‌نامه و این که نتواند نگرش پاسخگویان را دقیقاً منعکس نماید (به‌طوری که برخی آزمودنی‌ها در متن پرسش‌نامه، توضیحاتی را راجع به خود برای روشن کردن برخی سؤالات نوشته بودند)، پایین بودن تعداد سؤالات پرسش‌نامه که ممکن است اطلاعات به‌دست آمده از آزمودنی‌ها را محدود کند. به همین دلیل، پیشنهاد می‌شود برای اجرای مجدد این پژوهش مواردی رعایت شود. این مسایل عبارتند از: اجرای مجدد این تحقیق بر دیگر گروه‌های کاربران اینترنتی، ارزیابی روابط عاطفی اینترنتی با لحاظ کردن دیگر متغیرهای فردی و اجتماعی، بررسی اعتبار و روایی پرسش‌نامه در جامعه‌ای وسیع‌تر و نمونه‌های بیشتر، بررسی اعتبار و روایی پرسش‌نامه با استفاده از دیگر روش‌های سنجش روایی و اعتبار.

منابع

- ارونسون، ال. (۲۰۰۷)، روان‌شناسی اجتماعی. ترجمه: شکرکن، ح (۱۳۸۶). تهران: انتشارات رشد
- امیرخانی، ا؛ وحدت، د؛ خضریان، س. (۱۳۸۹) ارتباط بین اخلاق اینترنتی و پنج الگوی شخصیتی دانشجویان. فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری، سال پنجم شماره‌های ۳ و ۴
- اوحدی، فنادی (۱۳۸۱). روان‌شناسی اینترنت. تهران: انتشارات نقش خورشید
- برات دستجردی، ن و عرفان، آ (۱۳۹۱). بررسی عوامل موثر در گرایش به ازدواج اینترنتی در بین دانشجویان (با رویکرد آسیب شناسانه به ازدواج اینترنتی)، مطالعات میان رشته‌ای در رسانه و فرهنگ، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال دوم، پاییز و زمستان ۹۱، شماره دوم، صص ۶۵-۸۲
- حاجی زاده میمندی، م؛ علی آبادی، ن (۱۳۹۳). بررسی میزان و عوامل مرتبط با بهره‌مندی از اینترنت (مورد مطالعه: شهروندان شهر یزد)، فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی شهری، شماره ۱۱، صص ۳۵
- خانیک، ها؛ روحانی، ر (۱۳۹۰). ارتباطات مجازی و سایر سایکولوژی: مطالعه رابطه میان بهره‌مندی دانشجویان فنی دانشگاه تهران از وبلاگ با نگرش آنان درباره روابط مجازی. مجله مطالعات اجتماعی ایران، شماره ۱۵، صص ۴۸
- خدایاری، ک؛ دانشور حسینی، ف؛ سعیدی، ح (۱۳۹۳). میزان و نوع استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه آزاد مشهد)، فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی، شماره ۷۷، صص ۱۶۷-۱۹۲
- خلیلی آذر، ها (۱۳۹۲). شناخت ویژگی‌های شبکه‌های اجتماعی و اثرات آن‌ها بر روابط بین فردی نوجوانان. فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی، شماره ۷۵، صص ۱۵۵
- ربیعی، ع؛ شاقاسمی، ا (۱۳۸۸). من به کسی اعتماد ندارم: جستاری در پیامدهای اثر اینترنت بر رفتار کاربران ایرانی- مجله جهانی رسانه - نسخه فارسی، شماره ۷، صص ۸
- رضایی، ح؛ رضانی، ف؛ قیصری، ز. (۱۳۹۴) رابطه استفاده از اینترنت و شکل‌گیری هویت ملی جوانان شهر همدان. فصلنامه مطالعات ملی، شماره ۶۲، صص ۱۱۳
- زندوانیان، ا؛ حیدری، م؛ باقری، ر؛ عطارزاده، ف (۱۳۹۲). آسیب‌های فضای مجازی بین دانش‌آموزان دختر. مطالعات فرهنگ - ارتباطات. سال ۴، شماره ۲۳
- ستوده، ها؛ رشیدی، ک (۱۳۹۲). پیامدهای فن‌آوری اطلاعات برای سلامت روان، اخلاق و اجتماع، دو ماهنامه مدیریت اطلاعات سلامت، شماره ۳۰، صص ۳۴۱

سعدی پور، ا (۱۳۹۳). اثرات اینترنت بر جامعه پذیری نوجوانان، فصلنامه جامعه، فرهنگ، رسانه، شماره ۱۰، ص ۸۳

سعدی پور، ا (۱۳۹۲). بررسی اثرات اینترنت بر خانواده‌های دارای فرزند نوجوان، فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی، شماره ۷۶، ص ۱۴۳

شولتز، دوآن، پی و شولتز، سیدنی. آ (۱۹۹۸). نظریه‌های شخصیت. ترجمه: سیدمحمدی، ی (۱۳۸۴). تهران. نشر هما

عباسی شوازی، م.ت؛ همایون، پ (۱۳۹۳). رسانه‌های اجتماعی و روابط اجتماعی: مطالعه رابطه استفاده از تکنولوژی‌های نوین ارتباطی با انزوای اجتماعی، فصلنامه مطالعات فرهنگی و ارتباطات، شماره ۳۶، ص ۴۳

فهمی، ص؛ عظیمی، ز؛ اکبری، ا (۱۳۹۳). امیری پیچاکلاپی، ا. پورشرفی، ح (۱۳۹۲). پیش بینی نشانگان بالینی در دانشجویان دارای تجربه شکست عاطفی براساس ساختارهای شخصیتی: نقش تعدیل کننده حمایت اجتماعی ادراک شده. دانش و تندرستی، دوره ۹، شماره ۴
فیست، ج؛ و فیست گک (۲۰۰۴). نظریه‌های شخصیت. ترجمه: سیدمحمدی، ی (۱۳۸۷)، چاپ اول، نشر روان

کنعانی، م.ا؛ محمدزاده، ح؛ محمدزاده، ف (۱۳۹۳). بررسی رابطه استفاده از اینترنت با نگرش به دوستی اینترنتی با جنس مخالف (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه گیلان)، فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران، شماره ۲۸، صص ۶۳-۸۴

مصطفوی، ف (۱۳۹۳). آسیب شناسی تأثیر استفاده از اینترنت بر انزوای اجتماعی دانشجویان، مجله مطالعات جامعه شناختی جوانان، شماره ۱۵، صص ۱۴۳-۱۵۶

مقیمی حاجی، ا (۱۳۸۰). جوانان و روابط، چاپ اول، مرکز مطالعات و پژوهش‌های فرهنگی حوزه علمیه نوابخش، م؛ رحمانی، ش (۱۳۹۳). بررسی میزان و نوع استفاده از اینترنت و تأثیرات مثبت و منفی آن بر روی رفتار اجتماعی و روانی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی، مجله مطالعات جامعه شناختی جوانان، شماره ۱۴، صص ۱۴۷-۱۷۸

هورنای، ک (۱۹۸۸). عصبانی‌های عصر ما، ترجمه: خواجه نوری، ا (۱۳۶۶)، تهران. انتشارات شرق
Cheng, S. (Kuo-Hsun) Ma, J. Missari, S. (2014). The effects of Internet use on adolescents' first romantic and sexual relationships in Taiwan, *International Sociology*; vol. 29 no. 4 324-347
Donohoe, M. B. (2007). *Internet usage, self-regulatory skills and personality traits*, Indiana University of Pennsylvania.

- Huels, D.J. (2011). Beginning romantic relationships online: A phenomenological examination of internet couples, Dissertation, 201 pages; 3444895, <http://gradworks.umi.com/34/44/3444895.html>
- Korchmaros, J. L. Ybarra, M. J. Mitchell, K. (2015). Adolescent online romantic relationship initiation: Differences by sexual and gender identification, *Journal of Adolescence*; Volume 40, , Pages 54–64
- Moser, K.S. & Goetzmann, L. & Vetsch, E. & Grieder, E. & Klaghofer, R. & Naef, R. & Russi, E.W. & Boehler, A. & Buddeberg, C. (2007). The interplay of "Big five" personality factors and metaphorical schemas: A pilot study with 20 lung transplant recipients. *The Qualitative Report*, 12(3), 397-413. Retrieved [Insertdente], from [Uhttp://www.nova.edu/ssss/OR/OR/2-3/goetzmann.pdf](http://www.nova.edu/ssss/OR/OR/2-3/goetzmann.pdf). U
- Rafaela Haack, K. Falcke, D. (2014). Love and Marital Quality in Romantic Relationships Mediated and Non-Mediated by Internet, *Paidéia (Ribeirão Preto)* vol.24 no.57. http://www.scielo.br/scielo.php?pid=S0103-863X2014000100105&script=sci_arttext
- Subrahmanyam, K. Šmahel, D. (2011). Intimacy and the Internet: Relationships with Friends, Romantic Partners, and Family Members, *Digital Youth Advancing Responsible Adolescent Development 2011*, pp 81-102.
- Takahashi, K. (2005). Toward a Life Span Theory of Close Relationships: The Affective Relationships Model, *Human Development*; 48:48–66
- Valkenburg, Patti M. and Jochen Peter. (2011). "Online Communication Among Adolescents: An Integrated Model of Its Attraction, Opportunities, and Risks." *Journal of Adolescent Health* 48:121-127
- Windham, R.C. (2008). The changing landscape of adolescent internet communication and its relationship to psychosocial adjustment and academic performance, The George Washington University, January 31.
- Zargha, A. (2011). Impact of the Internet on Relationships: Perception of Male and Female Students of Pakistan, *International Journal of Humanities and Social Science*, Vol 1, No 21 (Special Issue)

پیوست - پرسش نامه ۲۸ سؤالی سنجش روابط عاطفی اینترنتی (IAR)

در مقابل هر عبارت، پنج گزینه کاملاً مخالفم، مخالفم، نه موافقم و نه مخالف، موافقم و کاملاً موافقم قرار دارد. بسته به میزان موافقت خود با هر عبارت، در گزینه مقابل آن علامت بزنید.

۳.۱	عبارت‌ها	کاملاً مخالفم	مخالفم	نه موافقم و نه مخالفم	موافقم	کاملاً موافقم
۱	از برقراری رابطه دوستی در اینترنت لذت می برم					
۲	آشنایی با جنس مخالف از طریق اینترنت برایم آسان تر است					
۳	برای راضی نگهداشتن دوست اینترنتی ام، حرف‌های غیر واقعی می گویم					
۴	دوست اینترنتی ام به احساس‌های من اهمیت می دهد					
۵	دوست (دوستان) اینترنتی ام را به دوستان واقعی ام ترجیح میدهم					
۶	من و دوست اینترنتی ام با یکدیگر رو راست و صادق هستیم					
۷	مطمئن هستم که دوست اینترنتی ام قصد فریب مرا ندارد					
۸	بیان خواسته‌هایم به صورت شفاهی برایم مشکل است					
۹	معمولاً در اینترنت برای برقراری رابطه دوستی پیش قدم می شوم					
۱۰	برای جلوگیری از پیامدهای ناشایست در رابطه با دوست اینترنتی ام، خلاف واقعیت را می گویم					
۱۱	به این رابطه اطمینان دارم و روی آن حساب می کنم					
۱۲	اطمینان دارم زمانی که ضعف خود را با دوست اینترنتی ام در میان می گذارم، واکنش مثبتی خواهد داشت					
۱۳	به راحتی درباره مشکلاتم با او صحبت می کنم					
۱۴	تصمیم دارم با دوست اینترنتی ام ازدواج کنم					
۱۵	وقتی در روابط اینترنتی هستم، کمتر احساس تنهایی می کنم					
۱۶	زمانی که با دوست اینترنتی ام هستم، در مواجهه با موقعیت‌های جدید و ناآشنا احساس امنیت می کنم					
۱۷	برای نشان ندادن کمبودهایی مثل وضعیت مسکن، اتومبیل و...، مطالب نادرست به دوست اینترنتی ام می گویم					
۱۸	دوستانی در اینترنت پیدا کرده ام که در حالت واقعی نتوانسته ام آن‌ها را بیابم					
۱۹	می توانم روی پابندی او به قول‌هایی که به من میدهد حساب کنم					
۲۰	از درخواست‌های دوستی که در اینترنت از من می شود، استقبال می کنم					
۲۱	روابط من با دیگران در اینترنت، سالم تر از ارتباط رو در رو با آن‌هاست					

ردیف	عبارت‌ها	کاملاً مخالفم	مخالفم	نه موافقم و نه مخالفم	موافقم	کاملاً موافقم
۲۲	وقتی نیاز به صحبت دارم، دوست اینترنتی ام به من گوش می دهد					
۲۳	دوست اینترنتی ام مشکلات مرا درک می کند					
۲۴	از طریق اینترنت، دوست (دوستان) صمیمی همجنس خودم پیدا کرده ام					
۲۵	ارتباط من با دوست اینترنتی ام به اندازه ای است که به برقراری رابطه جنسی با او علاقه‌مندم					
۲۶	من فهمیده‌ام که دوستم بسیار مورد اعتماد است مخصوصاً در مورد چیزهایی که برای من مهم هستند					
۲۷	به هر نحوی می خواهم وضعیت خود را بهتر از آنچه که هستم به دوست اینترنتی ام نشان دهم					
۲۸	من و دوست اینترنتی ام مایه آرامش یکدیگر هستیم					